

Sayı : E-27239794-045.02

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Sayı : E-27239794-045.02-162/2098 24.10.2022

Konu : Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi / Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçu

..... CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi : 08.08.2022 tarihli ve 2022/5848 B.M. sayılı yazımız.

Çocuk teslimi işlemi yönünden, velayeti elinde bulunduran hak sahibine çocuğun teslim edilmesinden sonra velayeti elinde bulundurmayan yükümlünün kişisel ilişki zamanı dışında ve haklı bir sebep olmaksızın çocuğu tekrar alması ya da çocukla kişisel ilişki işlemi yönünden velayeti elinde bulundurmayan hak sahibinin çocukla kişisel ilişki tesis ettikten sonra velayeti elinde bulunduranyükümlüye çocuğu iade etmemesi durumlarında adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün yetkili olup olmadığı ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 234 üncü maddesinde düzenlenen çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunun oluşup oluşmayacağı hususlarında görüş bildirilmesi ilgi yazı ile talep edilmiştir.

Bilindiği üzere; 30.11.2021 tarihli ve 31675 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 39 ila 55 inci maddeleriyle 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun ve ilgili diğer mevzuatta yapılan değişiklikle 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa “Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması” başlığı altında çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemlere yönelik düzenlemelerin yer aldığı Dördüncü Kısım eklenmiş, mevcut Dördüncü Kısım, Beşinci Kısım olarak teselsül ettirilmiştir.

Anılan hükümler ile çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin yürütülecek iş ve işlemlerin belirlenen "Çocuk Görüşme Merkezlerinde" adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri (ADM), bu müdürlüklerin bulunmadığı yerlerde ise Bakanlıkça belirlenen hukuk mahkemeleri yazı işleri müdürlükleri tarafından yerine getirilmesi öngörülmüştür.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun “Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması” kenar başlıklı 234 üncü maddesinde; “(1) Velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dâhil kan hısmının, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması halinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Fiil cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz oniki yaşını bitirmemiş ise ceza

Sayı : E-27239794-045.02

bir katı oranında artırılır.

(3) Kanunî temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişi, şikâyet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”,

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun “Tanımlar” kenar başlıklı 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (I) bendinde; “1) Disiplin hapsi: Kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adlî sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapsi,

İfade eder.”,

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun "Görevli ve yetkili birim" kenar başlıklı 41/A maddesinde; "(1) Çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair aile mahkemeleri tarafından verilen ilam veya tedbir kararları, çocuğun üstün yararı esas alınarak, Adalet Bakanlığınca kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerince bu Kısım hükümlerine göre yerine getirilir.

(2) Müdürlüklerde müdür, yeteri kadar müdür yardımcısı ve personel ile psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacı Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilir.

(3) Müdürlük bulunmayan yerlerde bu Kısım kapsamında yer alan görevler, Adalet Bakanlığınca belirlenen hukuk mahkemeleri yazı işleri müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

(4) İlam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesinde çocuğun yerleşim yeri müdürlüğü yetkilidir.

(5) İlam ve tedbir kararları müdürlük tarafından görevlendirilen psikolog, pedagoğ, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci ve rehber öğretmen gibi uzmanlar, uzmanın bulunmadığı yerlerde ise öğretmen marifetiyle yerine getirilir.

(6) İlam ve tedbir kararlarını yerine getirmek için müdürlüğün talebi üzerine, valilikler tarafından kamu kurum ve kuruluşlarında görevli, beşinci fıkrada belirtilen uzmanların yer aldığı bir görevli listesi oluşturulur. Bu uzmanların yeterli sayıda olmaması hâlinde öğretmenler de listeye dâhil edilir. Bu listede yer alan uzman ve öğretmenlerin görev yapacakları yer ve tarihler müdürlükler tarafından belirlenir.”,

"Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi" kenar başlıklı 41/B maddesinde; "(1) Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararları, yükümlüsü tarafından rızasıyla yerine getirilmediği takdirde hak sahibi, ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir.

(2) Talebi alan müdürlük, her türlü iletişim vasıtasını kullanarak yükümlüyle irtibata geçer ve müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte hak sahibine teslim edilmek üzere çocuğun belirlenen yere getirilmesini derhâl bildirir; bu bildirim yapıldığını veya yükümlüyle irtibat kurulamadığını tutanağa bağlar.

(3) Yükümlüyle irtibat kurulamaz veya yükümlü çocuğu getirmeyeceğini beyan ederse yahut yükümlü çocuğu belirlenen yere getirmezse müdürlük, derhâl yükümlüye, çocuğun teslimine dair bir teslim emri gönderir. Emir, 11.2.1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yükümlüye tebliğ edilir. Bu emirde aşağıdaki hususlar yer alır:

a) Müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte çocuğu emirde belirtilen yere getirmek zorunda olduğu.

b) Çocuğu emirde belirtilen yere getirmesine engel teşkil edecek derecede haklı bir mazereti varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmesi gerektiği.

c) Çocuğu getirmez veya haklı mazereti nedeniyle müdürlükçe alınmasını talep etmezse, çocuğun, uzman veya öğretmen marifetiyle gerekirse kolluktan yardım alınarak ve zor kullanılarak teslim alınacağı.

Sayı : E-27239794-045.02

d) Emrin gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde disiplin hapsiyle cezalandırılacağı.

e) Müdürlükçe yapılan iş ve işlemlere karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyetle bulunabileceği.

(4) Müdürlüğün belirlediği yere getirilen veya yükümlünün haklı mazereti nedeniyle müdürlükçe alınan çocuk hak sahibine teslim edilir.

(5) Yükümlü, emrin gereğini yerine getirmese, çocuk nerede bulunursa bulunsun müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edilir. Bu hâlde kolluktan yardım istenebilir. Kolluk birimleri, zor kullanma dâhil bu konudaki talepleri derhâl yerine getirir.

(6) Çocuk hak sahibine teslim edildikten sonra yükümlü haklı bir sebep olmaksızın çocuğu tekrar alırsa ayrıca yeni bir hükme veya yükümlüyle irtibata geçmeye ya da teslim emri tebliğine gerek olmaksızın çocuk beşinci fıkra uyarınca hak sahibine teslim edilir.

(7) Çocuğun üstün yararının gerektirdiği hâllerde müdürlük, yükümlüyle irtibata geçmeye veya teslim emri tebliğine gerek olmaksızın doğrudan beşinci fıkra hükmünü uygulayabilir.",

“Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi” kenar başlıklı 41/C maddesinde; “(1) Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararları, yükümlüsü tarafından rızasıyla yerine getirilmediği takdirde hak sahibi, ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir.

(2) Talebi alan müdürlük, her türlü iletişim vasıtasını kullanarak yükümlüyle irtibata geçer; ilam veya tedbir kararında belirtilen gün ve saatte hak sahibine teslim edilmek üzere çocuğun müdürlük tarafından belirlenen yere getirilmesini derhâl bildirir; bu bildirim yapıldığını veya yükümlüyle irtibat kurulamadığını tutanağa bağlar.

(3) Yükümlüyle irtibat kurulamaz veya yükümlü çocuğu getirmeyeceğini beyan ederse yahut belirlenen yere getirmese müdürlük, derhâl yükümlüye, çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair bir teslim emri gönderir. Emir, 7201 sayılı Kanun hükümlerine göre yükümlüye tebliğ edilir. Bu emirde aşağıdaki hususlar yer alır:

a) İlam veya tedbir kararında belirtilen gün ve saatte, gün ve saatin belirtilmemesi hâlinde müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte çocuğu emirde belirtilen yere getirmek zorunda olduğu.

b) Çocuğu emirde belirtilen yere getirmesine engel teşkil edecek derecede haklı bir mazereti varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmesi gerektiği.

c) İlam veya tedbir kararı kapsamında emrin tebliğinden sonraki dönemde de (a) ve (b) bentlerindeki yükümlülüğünün devam edeceği, bunun için yeniden emir çıkarılmayacağı.

d) Emrin gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde disiplin hapsiyle cezalandırılacağı.

e) Yerleşim yeri veya iletişim bilgilerinin değişmesi hâlinde yeni adres veya iletişim bilgilerinin müdürlüğe derhâl bildirilmesi gerektiği.

f) Müdürlükçe yapılan iş ve işlemlere karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyetle bulunulabileceği.

(4) Müdürlüğün belirlediği yere getirilen çocuk hak sahibine teslim edilir. Hak sahibine; ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu, belirlenen yere getirmek zorunda olduğu, çocuğu getirmese veya kendisinden kaynaklanmayan makul sebepler hariç olmak üzere geç getirirse disiplin hapsiyle cezalandırılacağı, hakkında suç duyurusunda bulunulacağı hususu tutanağa bağlanarak tebliğ edilir. Çocuk, belirlenen yere getirilmezse hak sahibi hakkında müdürlük tarafından suç duyurusunda bulunulur ve müteakip süreç hakkında yükümlü bilgilendirilir.

(5) Kişisel ilişki kurulmasından sonra hak sahibi tarafından teslim yerine getirilen çocuğun yükümlüye veya yükümlünün belirlediği kişiye teslimi mümkün olmazsa çocuk hak sahibinde bırakılır.

Sayı : E-27239794-045.02

Bu da mümkün olmazsa müdürlüğün talebi üzerine, aile ve sosyal hizmetler il müdürlüğü tarafından çocuğun geçici olarak barınmasına yönelik tedbirler alınır.

(6) Yükümlü haklı mazereti nedeniyle çocuğun müdürlükçe alınmasını talep ederse, gerektiğinde hak sahibi de hazır bulundurulmak suretiyle çocuk, müdürlük tarafından yükümlüden alınarak hak sahibine teslim edilir.

(7) Hak sahibi, emrin yükümlüye tebliğinden sonraki dönemde, teslim saatinden en az kırk sekiz saat önce çocuğu teslim almaya geleceğini müdürlüğe yazılı olarak, elektronik ortamda veya başvuru aşamasında beyan ettiği iletişim kanalıyla bildirmek zorundadır. Hak sahibinin bildirimde bulunmadığı veya gelemeyeceğini bildirdiği hâllerde bu husus ve çocuğu emirde belirtilen yere getirme zorunluluğu bulunmadığı yükümlüye bildirilir. Tüm bu işlemler tutanak altına alınır.

(8) Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemlerin çocuğun üstün yararını koruyacak şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla müdürlüğün önerisi üzerine aile mahkemesince, çocuk, hak sahibi veya yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasına karar verilebilir. Yükümlünün teslim emrine aykırı ilk hareketinde müdürlük yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasını aile mahkemesinden talep eder.

(9) İlam veya tedbir kararını rızasıyla yerine getirdiğini iddia eden yükümlü, ikinci fıkra uyarınca yapılan bildirim veya bu bildirim yapılamamışsa üçüncü fıkra uyarınca gönderilen teslim emrinin haksız olduğunu süresi içinde şikâyet yoluyla ileri sürebilir.

(10) Çocuğun yerleşim yerinin değişmesi hâlinde dosya resen ilgili yer müdürlüğüne gönderilir ve ilgili müdürlük işlemlere kaldığı yerden devam eder. Bu müdürlük, dosyadaki teslim emri kapsamında sadece teslimin gerçekleştirileceği yeni yeri yükümlüye tebliğ eder. Teslim yeri değişikliği hak sahibine her türlü iletişim vasıtasıyla bildirilir.

(11) Hak sahibi veya teslim yükümlüsü hakkında, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca gizlilik kararı ya da başka bir tedbire karar verilmesi hâlinde, teslim işlemleri bu kararlar dikkate alınarak yerine getirilir.

(12) Hak sahibi, teslim emrinin yükümlüye tebliğinden sonraki dönemde, teslim saatinden en az kırk sekiz saat önce çocuğu teslim almaya geleceğini müdürlüğe bildirdiği hâlde haklı bir mazeret olmaksızın art arda iki kez veya bir yılda üç kez gelmezse müdürlük tarafından dosyanın işleminden kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hâle gelmesine karar verilir. Bu karar hak sahibi ve yükümlüye tebliğ edilir.

(13) Teslim emrinin tebliğinden sonraki dönemde yükümlü en az bir yıl boyunca emrin gereğini usulüne uygun bir şekilde yerine getirir ve müteakip dönemde de kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararına uygun olarak hareket edeceğini taahhüt ederse müdürlük, ilgili uzmanın kanaatini de alarak dosyanın işleminden kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hâle gelmesine karar verebilir. Bu karar hak sahibi ve yükümlüye tebliğ edilir. Yükümlü bu taahhüdünü yerine getirmezse hak sahibinin talebiyle yükümlüye doğrudan teslim emri tebliğ edilir.”,

Şikâyet ve itiraz kenar başlıklı 41/E maddesinde; "(1) Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin müdürlükçe yapılan işlem ve verilen kararlara karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyette bulunulabilir.

(2) Mahkeme, yapılan işlemlerin yerine getirilmesini durdurabilir ve dosya üzerinden veya gerektiğinde ilgilileri dinlemek suretiyle ivedilikle karar verir.

(3) Şikâyet üzerine verilen karara karşı, tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde itiraz edilebilir.

Sayı : E-27239794-045.02

Mahkeme, itirazı incelemesi için dosyayı o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın aile mahkemesine veya asliye hukuk mahkemesine ivedilikle gönderir. İtiraz mercii, bir hafta içinde kararını verir. Mercii, itirazı yerinde görürse işin esası hakkında karar verir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir."

“Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet” kenar başlıklı 41/F maddesinde; “(1) Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine aykırı hareket edenler ile emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenler, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, fiil suç teşkil etse dahi, üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır.

(2) Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine aykırı hareket edenler ile emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenler, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, üç günden on güne kadar disiplin hapsiyle cezalandırılır.

(3) Kişisel ilişki kurulması için kendisine çocuk teslim edilen hak sahibi, ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu belirlenen yere getirmese, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, fiil suç teşkil etse dahi, üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralar kapsamında şikâyete bakacak görevli ve yetkili mahkeme, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesidir.

(5) Şikâyet olunana, şikâyet dilekçesi ile birlikte duruşma gün ve saatini bildiren davetiye gönderilir. Davetiyede, savunma ve delillerini duruşma gününe kadar bildirmesi gerektiği; duruşmaya gelmediği takdirde yargılamaya yokluğunda devam olunarak karar verileceği ihtar olunur. Mahkeme, duruşmaya gelen şikâyet olunanın, 5271 sayılı Kanununun 147 nci maddesinde belirtilen haklarını hatırlatarak savunmasını alır; gerekli araştırmayı yapar; dosyadaki delilleri değerlendirir; şikâyet olunanın teslim emrine aykırı hareket ettiğini veya emrin gereğinin yerine getirilmesini engellediğini yahut sürenin bitiminde çocuğu belirlenen yere getirmedeğini tespit ederse disiplin hapsi ile cezalandırılmasına, aksi takdirde şikâyetin reddine karar verir.

(6) Disiplin hapsi ile cezalandırmaya ilişkin kararlar, kesinleşmesini müteakip Cumhuriyet başsavcılığı tarafından infaz edilir. Bu kararlar kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra yerine getirilemez.

(7) Şikâyetten vazgeçilmesi hâlinde veya birinci ve üçüncü fıkralar bakımından çocuğun velayet hakkı sahibine teslim edilmesi durumunda dava ve bütün sonuçlarıyla beraber ceza düşer.

(8) Yukarıdaki fıkralar uyarınca aile mahkemesince verilen kararlara karşı, 41/E maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca itiraz edilebilir.”,

30.04.2021 tarihli ve 31470 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliğinin "Müdürlüğün görevleri" kenar başlıklı 21 inci maddesinde; "(1) Müdürlüğün görevleri şunlardır:

- a) Mağdurları kendilerine tanınan haklar ve yardımlar konusunda bilgilendirmek ve yönlendirmek.
- b) Adli süreçte, kırılgan gruba yönelik destek hizmetlerini sunmak.
- c) Adli desteğe ihtiyaç duyanlara uygun müdahale programlarını uygulamak, tekrarlanan mağduriyetlerini önleyici tedbirler almak ve psiko-sosyal destek faaliyetlerini yürütmek.
- ç) Adli süreçte görev alan adli destek görevlilerinin koordineli ve etkin şekilde çalışmalarını sağlamak.
- d) Mağdurların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik faaliyetler yürütmek.

Sayı : E-27239794-045.02

e) Adli süreçte tanıkların desteklenmesine yönelik hizmetleri sunmak.

f) Adli yardım hizmetlerine ilişkin bilgilendirme yaparak ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde hizmetin etkin sunulmasına yönelik faaliyetleri yürütmek.

g) (Ek:RG-4/8/2022-31913)(2) Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine yönelik iş ve işlemleri yapmak.

ğ) Görev alanıyla ilgili hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları veya sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak.

h) Müdürlüğün görev alanına giren konularda toplumsal farkındalığı artırıcı faaliyetlerde bulunmak.

ı) Mevzuatla veya Bakanlıkça verilen diğer görevleri yerine getirmek.",

"Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki işlemleri bürosu" kenar başlıklı 27/A maddesinde; "(1) Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki işlemleri bürosunun görevleri şunlardır:

a) Mahkemeler tarafından verilen çocuk teslimine ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine yönelik iş ve işlemleri yürütmek.

b) Mahkemeler tarafından verilen çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine yönelik iş ve işlemleri yürütmek.

c) Müdür tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek."

04.08.2022 tarihli ve 31913 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmeliğin "Tanımlar" kenar başlıklı 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d), (f), (g), (ı) ve (n) bentlerinde; "d) Çocuk teslimi: Velayete ilişkin verilen ilam veya tedbir kararına istinaden süreklilik arz etmeyen, çocuğun yükümlüden alınarak hak sahibine verilmesi sürecini,

...

f) Hak sahibi: Çocuk teslimi işlemlerinde velayet kendisine verilen kişiyi, kişisel ilişki kurulması işlemlerinde ise velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocukla arasında kişisel ilişki kurulan kişiyi,

g) Kişisel ilişki: İlam veya tedbir kararına istinaden velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan anne ve babanın ya da diğer kişilerin çocukla sınırlı bir süre görüşmesi veya birlikte kalması sürecini,

...

ı) Müdürlük: Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünü,

...

n) Yükümlü: Çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararı gereğince çocuğu teslim etmesi gereken kişiyi,

ifade eder."

"Başvuru ve iş birliği" kenar başlıklı 8 inci maddesinde; "(1) Yükümlü tarafından ilam veya tedbir kararı rıza ile yerine getirilmediği takdirde; hak sahibinin, bu Yönetmelikteki hizmet ve desteklerden faydalanabilmesi için müdürlüğe başvurması ve iş birliği içerisinde hareket etmesi gerekir.",

"İlam veya tedbir kararlarının yerine getirilme süreci" kenar başlıklı 25 inci maddenin birincifıkrasında; "(1) Çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararları yükümlüsü tarafından rızasıyla yerine getirilmediği takdirde hak sahibi, ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir. Başvuru esnasında çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararının müdürlüğe ibrazı zorunludur.",

"Çocuğun teslim edilmesi" kenar başlıklı 27 nci maddesinde; "(1) Müdürlüğün belirlediği yere yükümlü tarafından getirilen çocuk hak sahibine teslim edilir.

Sayı : E-27239794-045.02

(2) Yükümlü, emrin gereğini yerine getirmezse görevli uzman veya öğretmen tarafından çocuğun bulunduğu adrese gidilerek alınan çocuk hak sahibine teslim edilir.

(3) Mahkemece çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararı verildikten sonra hak sahibinin hükümlü veya tutuklu olarak ceza infaz kurumuna girmiş olması durumunda, talep üzerine mahkeme tarafından bu hususta yeni bir karar verilmesi hâlinde çocuk hak sahibine teslim edilmek üzere kararda belirtilen kişiye teslim edilir.

(4) Çocuğun örselenmesine neden olabilecek durumların önlenmesi amacıyla gerekmesi hâlinde ilgili uzman veya öğretmen tarafından, teslim işlemi öncesinde hak sahibi, yükümlü ve çocukla görüşme yapılır.

(5) Müdürlükçe çocuğun teslim edildiği, çocuğa ulaşamadığı ve yükümlünün emrin gereğini yerine getirmediği gibi hususlar tutanak altına alınır.",

"Yükümlünün haklı bir sebep olmaksızın çocuğu tekrar alması" kenar başlıklı 29 uncu maddesinde; "(1) Çocuk hak sahibine teslim edildikten sonra, yükümlü haklı bir sebep olmadan çocuğu tekrar alırsa ayrıca yeni bir hükme veya yükümlüyle irtibata geçmeye ya da teslim emri tebliğine gerek olmaksızın çocuk nerede bulunursa bulunsun müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edilir.",

"İlam veya tedbir kararlarının yerine getirilme süreci" kenar başlıklı 32 nci maddenin birincifıkrasında; "(1) Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararları, yükümlüsü tarafından rızasıyla yerine getirilmediği takdirde hak sahibi, ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir. Başvuru esnasında kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararının müdürlüğe ibrazı zorunludur.",

"Çocuğun teslim edilmesi" kenar başlıklı 34 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında; "(1) Müdürlüğün belirlediği yere getirilen çocuk, hak sahibine teslim edilir.

(2) Mahkemece kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararı verildikten sonra hak sahibinin hükümlü veya tutuklu olarak ceza infaz kurumuna girmiş olması durumunda, mahkeme tarafından bu hususta verilen karar üzerine kişisel ilişkinin ceza infaz kurumunda gerçekleştirilebilmesi için çocuk mahkeme kararında belirtilen kişiye teslim edilir.

(3) Hak sahibine, ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu belirlenen yere getirmek zorunda olduğu, çocuğu getirmez veya kendisinden kaynaklanmayan makul sebepler hariç olmak üzere geç getirirse disiplin hapsiyle cezalandırılacağı, hakkında suç duyurusunda bulunulacağı hususu tutanağa bağlanarak tebliğ edilir.

(4) Çocuk, hak sahibi tarafından, müdürlükçe belirlenen yere getirilmezse, hak sahibi hakkında müdürlük tarafından suç duyurusunda bulunulur ve müteakip süreç hakkında yükümlü bilgilendirilir."

Hükümleri yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri dikkate alınarak yapılan değerlendirmelere göre; çocuk teslimi işlemlerinde hak sahibi kavramı velayet kendisine verilen kişiyi, yükümlü kavramı ise çocuğu teslim etmesi gereken kişiyi ifade etmektedir. Çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yükümlü tarafından rızayla yerine getirilmesi esas olup yükümlü tarafından rızayla yerine getirilmediği takdirde hak sahibi, ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir. Bu başvuru üzerine müdürlük, yukarıda ifade edilen ilgili mevzuat hükümlerinde belirtilen usule göre yükümlü tarafından getirilen çocuğu hak sahibine teslim eder. Çocuk, hak sahibine teslim edildikten sonra çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararının gereği müdürlükçe yerine getirilmiş olduğundan süreç tamamlanmış olur. Bu durumun tek istisnası, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 41/B maddesinin altıncı fıkrasında ve Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmeliğin 29 uncu maddelerinde hüküm altına alınmıştır. Anılan hükümlere göre müdürlükçe çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesinden

Sayı : E-27239794-045.02

sonraki bir dönemde yükümlü tarafından haklı bir sebep olmaksızın çocuğun tekrar alınması durumunda ayrıca yeni bir hükme veya yükümlüyle irtibata geçmeye ya da teslim emri tebliğine gerek olmaksızın müdürlük tarafından bulunan çocuk hak sahibine teslim edilebilecektir.

Çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinde hak sahibi kavramı velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocukla arasında kişisel ilişki kurulan kişiyi, yükümlü kavramı ise çocuğu teslim etmesi gereken kişiyi ifade etmektedir. Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yükümlü tarafından rızayla yerine getirilmesi esas olup yükümlü tarafından rızayla yerine getirilmediği takdirde hak sahibi, ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir. Bu başvuru üzerine müdürlük, yukarıda ifade edilen ilgili mevzuat hükümlerinde belirtilen usule göre yükümlü tarafından getirilen çocuğu hak sahibine teslim eder.

Görüldüğü üzere, çocuk tesliminde hak sahibi kavramı velayet kendisine bırakılan kişiyi ifade ederken çocukla kişisel ilişkide velayet kendisine bırakılmayıp çocukla arasında kişisel ilişki kurulan kişiyi ifade etmektedir. Yine çocuk tesliminde yükümlü kavramı velayet kendisine bırakılmayıp çocuğu teslim etmesi gereken kişiyi ifade ederken kişisel ilişkide velayet kendisine bırakılan kişiyi ifade etmektedir.

Buna göre, çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararına istinaden çocuk, velayet kendisine bırakılmayıp çocuğu teslim etme yükümlülüğü altında bulunan kişi tarafından velayet kendisine bırakılan kişiye teslim edildikten sonra çocuk teslimi süreci tamamlanmış olmaktadır. Bu aşamadan sonra çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararı yükümlü tarafından rızayla yerine getirilmediğinde müdürlüğe başvurusu üzerine çocuk kendisine teslim edilen hak sahibinin kişisel ilişki bitiminde çocuğu iade etmemesi halinde artık çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararının yerine getirilmemesi durumu değil çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararının yerine getirilme sürecinde çocuğun hak sahibi tarafından iade edilmemesi durumu söz konusu olmaktadır.

Bu durumda izlenecek usul ise 5395 sayılı Kanunun 41/C maddesinin dördüncü fıkrası ile Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmeliğin 34 üncü maddesinin dördüncü fıkrasındahüküm altına alınmıştır. Söz konusu maddelerde, müdürlüğün belirlediği yere getirilen çocuğun hak sahibine teslim edileceği, çocuk hak sahibine teslim edilirken ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu belirlenen yere getirme zorunda olduğu, çocuğu getirmez veya kendisinden kaynaklanmayan makul sebepler hariç olmak üzere geç getirirse disiplin hapsiyle cezalandırılacağı, hakkında suç duyurusunda bulunulacağı hususunun tutanağa bağlanarak hak sahibine tebliğ edileceği düzenlenmiştir.

Aynı Kanunun 41/F maddesinde ise kişisel ilişki kurulabilmesi için kendisine çocuk teslim edilen hak sahibinin belirlenen sürenin bitiminde çocuğu getirmediği takdirde fiil suç teşkil etse dahi üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılacağı hususuna yer verilmiştir. Söz konusu düzenleme dikkate alındığında disiplin hapsi ile eylemin ayrıca suç teşkil etmesinin farklı hususlar olduğu, madde metninde de belirtildiği üzere eylem suç teşkil etse dahi ayrıca disiplin hapsine ilişkin sürecin yürütüleceği görülmektedir. Bu nedenle, söz konusu eylem için disiplin hapsi sürecinin yürütülmesi o eylemin aynı zamanda suç teşkil etmesi halinde soruşturma sürecinin yürütülmesine engel teşkil etmemektedir.

Nitekim; seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen disiplin hapsinde kısmi bir düzeni koruma amacıyla yaptırım öngörülmüşken diğer hapis cezalarında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu veya diğer özel kanunlarda yer verilensuçların koruduğu hukuki değerlerin ihlalinin cezalandırılması amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda, 5237 sayılı Kanunun 234 üncü maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen suçta, velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısmının, onaltı

Sayı : E-27239794-045.02

yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırmayı veya alıkoymasını hali cezalandırılmaktadır. Ancak 5395 sayılı Kanunun 41/F maddesinde öngörülen disiplin hapsi, çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarından kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesini amaçlamakta, başka bir deyişle bir suç karşılığı uygulanan bir ceza niteliği taşımamaktadır. Nitekim, çocuğun velayet hakkı sahibine teslim edilmesi durumunda disiplin hapsine ilişkin dava ve verilmişse disiplin hapsi cezası bütün sonuçlarıyla beraber düşmektedir.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararının müdürlükçe yerine getirilme süreci kapsamında çocuk kendisine teslim edilen hak sahibinin kişisel ilişki bitiminde çocuğu iade etmemesi halinde 5395 sayılı Kanunun 41/C maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca müdürlükçe suç duyurusunda bulunulacağı ve müteakip süreç hakkında yükümlünün bilgilendirileceği görülmektedir.

Ayrıca, 5395 sayılı Kanunun 41/B maddesi uyarınca çocuk teslimi işlemlerinde, 41/C maddesi uyarınca ise çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinde müdürlükçe sürecin başlatılabilmesi için başvurunun hak sahibi tarafından yapılması gerekmektedir. Bu nedenle her iki durumda da yükümlünün başvurusu ile müdürlük tarafından sürecin başlatılması mümkün değildir.

Öte yandan, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliğinin "Müdürlüğün görevleri" kenar başlıklı 21 inci maddesinde müdürlüğün görevleri; mağdurları kendilerine tanınan haklar ve yardımlar konusunda bilgilendirmek ve yönlendirmek, adli süreçte, kırılğan gruba yönelik destek hizmetlerini sunmak, adli desteğe ihtiyaç duyanlara uygun müdahale programlarını uygulamak, tekrarlanan mağduriyetlerini önleyici tedbirler almak ve psiko-sosyal destek faaliyetlerini yürütmek, adli süreçte görev alan adli destek görevlilerinin koordineli ve etkin şekilde çalışmalarını sağlamak, mağdurların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik faaliyetler yürütmek, adli süreçte tanıkların desteklenmesine yönelik hizmetleri sunmak, adli yardım hizmetlerine ilişkin bilgilendirme yaparak ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde hizmetin etkin sunulmasına yönelik faaliyetleri yürütmek, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesine yönelik iş ve işlemleri yapmak, görev alanıyla ilgili hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları veya sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak, müdürlüğün görev alanına giren konularda toplumsal farkındalığı artırıcı faaliyetlerde bulunmak ve mevzuatla veya Bakanlıkça verilen diğer görevleri yerine getirmek şeklinde düzenlenmiştir.

Söz konusu Yönetmelik maddesi ile adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin görevleri düzenlenmiş olup ayrıca ilgili kurumların üst düzey temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan Merkezi Koordinasyon Kurulunun 22.10.2015 tarihinde gerçekleştirilen 14. Toplantısında; "a) Adalet Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı kolluk teşkilatı çocuk birimlerine, ihtiyacı karşılayacak sayıda sosyal çalışma görevlisi istihdamının sağlanması,

b) (a) bendindeki çalışmalar tamamlanıncaya kadar kurumların kendi sosyal çalışma görevlisiyle bu görevi yerine getirmesi,

c) Kurumlarda sosyal çalışma görevlisi bulunmaması durumunda sosyal çalışma görevlisi bulunan tüm kurumlardan il düzeyinde bir havuz oluşturularak hafta sonu ve mesai saatleri dışında öncelikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı görevlilerinden olmak üzere icapçı listesinin oluşturularak bu görevin yerine getirilmesinin sağlanması" hususları karar altına alınmıştır.

Anılan Yönetmelik maddesi ile Merkezi Koordinasyon Kurulunun 22.10.2015 tarihli kararı göz önüne alındığında Cumhuriyet başsavcılıklarınca doğrudan ya da kolluk birimleri aracılığıyla 5237 sayılı Kanunun 234 üncü maddesine istinaden çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçuna ilişkin yürütülen soruşturmalarda öncelikle il düzeyinde oluşturulan icapçı listelerinde yer alan sosyal çalışma görevlilerinden yararlanılması gerektiği görülmektedir.

Sayı : E-27239794-045.02

Konuya ilişkin olarak Başkanlığımızca oluşturulacak görüşe esas olmak üzere Bakanlığımız Ceza İşleri Genel Müdürlüğü ve Mevzuat Genel Müdürlüğünden de görüşleri sorulmuştur.

Bakanlığımız Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından verilen 14/09/2022 tarihli ve E-19120602-045.02(045-02-0974-2022)-1998/65202 sayılı cevabi yazıları ile; " Yapılan değişiklikler ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa eklenen hükümlerin 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 234 üncü maddesinde düzenlenen çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçundan soruşturma yapılmasına engel teşkil etmeyeceği" yönünde görüş bildirilmiştir.

Bakanlığımız Mevzuat Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen E.65357616- 276.04(2022-276.01-11)-29/7463 sayılı yazıları ile; " Velayet yetkisi elinden alınmış ana veya babanın, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması halinde Türk Ceza Kanununun 234 üncü maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçundan cezalandırılmasının yanı sıra 5395 sayılı Kanunun 41/F maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince disiplin hapsine de tabi tutulmasının mümkün olabileceği" şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

Bu itibarla;

1- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının müdürlükçe yerine getirilebilmesine ilişkin sürecin başlatılabilmesi için ilam veya tedbir kararının yükümlüsü tarafından rızayla yerine getirilmemesi ve hak sahibi tarafından müdürlüğe başvuruda bulunulması gerektiği, sürecin yükümlünün başvurusu ile başlatılamayacağı,

2- Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının müdürlükçe yerine getirilmesi sürecinde çocuk hak sahibine teslim edildikten sonra çocukla kişisel ilişki süreci dışında yükümlünün haklı bir sebep olmaksızın çocuğu tekrar alması halinde ayrıca yeni bir hükme veya yükümlüyle irtibata geçmeye ya da teslim emri tebliğine gerek olmaksızın çocuk nerede bulunursa bulunsun müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edilmesi gerektiği,

3- Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının müdürlükçe yerine getirilmesi sürecinde çocuk kendisine teslim edilen hak sahibinin kişisel ilişki süresinin bitiminde çocuğu belirlenen yere getirmemesi halinde müdürlük tarafından hak sahibi hakkında suç duyurusunda bulunularak müteakip süreç hakkında yükümlünün bilgilendirilmesi gerektiği,

4- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının müdürlükçe yerine getirilmesine ilişkin yürütülen süreç kapsamında disiplin hapsine karar verilmiş olmasının koşullarının oluşması halinde 5237 sayılı Kanunun 234 üncü maddesinde düzenlenen çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçundan Cumhuriyet başsavcılıklarınca soruşturma yürütülmesine engel teşkil etmeyeceği,

5- Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararı velayet yetkisi elinde bulunmayan kişi tarafından rızayla yerine getirilerek müdürlük aracı kılınmaksızın çocuk velayet yetkisi elinde bulunan kişiye teslim edildikten sonra çocuğun velayet yetkisi elinde bulunmayan kişi tarafından kaçırılması veya alıkonulması halinde müdürlüğün herhangi bir görevinin bulunmadığı, bu durumda koşullarının bulunması halinde 5237 sayılı Kanunun 234 üncü maddesinde düzenlenen çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçundan Cumhuriyet başsavcılıklarınca soruşturma yürütülebileceği,

6- Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararı, velayet yetkisi elinde bulunan kişi tarafından rızayla yerine getirilerek müdürlük aracı kılınmaksızın, çocuk kişisel ilişki için velayet yetkisi elinde bulunmayan kişiye teslim edildikten sonra kişisel ilişki süresinin bitiminde çocuğun velayet yetkisi elinde bulunana teslim edilmemesi halinde müdürlüğün herhangi bir görevinin bulunmadığı, bu durumda koşullarının bulunması halinde 5237 sayılı Kanunun 234 üncü maddesinde düzenlenen çocuğun

Sayı : E-27239794-045.02

kaçırılması ve alıkonulması suçundan Cumhuriyet başsavcılıklarınca soruşturma yürütülebileceği,

7- Müdürlüğün görevlerinin düzenlendiği Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliğinin 21 inci maddesinde sayılanlar dışında kalan hususlar ile kolluk birimleri tarafından gerçekleştirilen işlemlerde Merkezi Koordinasyon Kurulunun 22.10.2015 tarihli toplantısında alınan karar gereğince icapçı listesinde yer alan sosyal çalışma görevlilerinden yararlanılması gerektiği,

Düşünölmekle birlikte sorunun kanun ve yargı yoluyla çözümleninin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Bilgilerini rica ederim.

Meral GÖKKAYA

Hâkim

Bakan a.

Başkan